

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА
(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи
Кафедра практичної та клінічної психології



НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ І ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ВІДБІР
(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

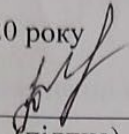
2020

Розробник: **Псядло Е.М.**, доктор біологічних наук, професор
(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Навчальна програма з дисципліни «Професійна орієнтація і психологічний професійний відбір» затверджена на засіданні кафедри практичної та клінічної психології

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 року

Завідувач кафедри



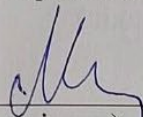
(підпис)

Псядло Е.М.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи :

Протокол №1 від "2" вересня 2020 року

Голова НМК



(підпис)

Кременчуцька М.К.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни “Професійна орієнтація і психологічний професійний відбір” складена відповідно до освітньо-професійної/освітньо-наукової програми підготовки **третьої (доктор філософії) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія.**

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування у аспірантів знань відносно закономірностей психологічного професійного відбору кандидатів і профорієнтації абітурієнтів.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Дисципліна «Професійна орієнтація і психологічний професійний відбір» викладається аспірантам на 2 курсі.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:
Психологічний професійний відбір і профорієнтація

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: оволодіти теорією і практикою формування і здійснення основних форм та методів профорієнтації та професійного відбору у суспільстві.

Завдання:

- 1) розкриття методологічних особливостей особистості, психологічної професійної придатності, її категоріального апарату, мети, об'єкта і предмета, методів їхньої теоретичної розробки та практичного втілення;
- 2) виявлення системи поглядів та концептуальних підходів в галузі психологічного професійного відбору і профорієнтація, з метою формування оптимальних умов та характеру різних видів професійної діяльності з урахуванням цілісної особистості;
- 3) вивчення впливу психолого-фізіологічних теорій та і орієнтації молоді у світі професій;
- 4) напрям, що вивчає психологічні аспекти різних видів діяльності і розробляє методики і тести дослідження профпридатності, організацій, змісту та методик проведення консультативної роботи з особистістю та групою.
- 5) володіння методичними і емпіричними основами психодіагностики, що є показником професійної компетентності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

СК 1. Здатність виокремлювати, систематизувати, розв'язувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК 7. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

Демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 1. Володіння концептуальними та методологічними знаннями в галузі психології, бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на межі предметних галузей.

ПРН 12. Здійснювати критичне осмислення видів та форм науково-дослідної роботи, критичне осмислення вимог та структури публікації наукових результатів, володіти навичками аналізу результатів досліджень та самостійної інтерпретації результатів емпіричних даних психологічного дослідження.

ПРН 14. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел на основі сучасних методологій наукової діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни докторант повинен:

Знати: стан санітарно-просвітньої роботи серед школярів, абітурієнтів і студентів; залучення до пропаганди психологічних знань фахівців різних промислових підприємств і громадських організацій. Міждисциплінарні області: психофізіологія, психологія та соціальні стосунки життя і праці, вищі інтегративні функції та механізми різних видів діяльності; психодіагностичні методи/методики/тести оцінки стану когнітивних, психічних функцій, процесів і станів особистості.

Вміти: формувати і оцінювати заходи оптимального підбору різних видів діяльності людини, які формують психологічне благополуччя; сприяти виробленню життєвих навичок і компетентності у членів суспільства; передачу психогігієнічних знань психологам, медичним працівникам, педагогам, менеджерам, батькам та ін. груп населення, що можуть істотно впливати на профорієнтацію і вибір майбутнього виду діяльності в цілому;

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредита ЄКТС.

2.ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Професійна орієнтація як система.

Управління професійною орієнтацією. Організація професійної орієнтації. Етапи: професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація. Основи профорієнтації; планування профконсультаційної роботи і основні стратегії. Механізм управління професійною орієнтацією.

Професійна консультація. Види професійної консультації: довідкова, діагностична, медична. Організація професійної роботи на виробництві.

Тема 2. Психологічне вивчення професії.

Професіографічний аналіз діяльності. Основні принципи вивчення професії: опис конкретного виду праці, професійної діяльності і опис вимог до людини, яка включається в дану діяльність (психограма). Порядок складання професіограм та психограм. Техніко-економічний опис. Організаційні умови і характер праці. Вимоги до загальної і спеціальної підготовки: демографічні, освітні, медико-біологічні, психофізіологічні.

Тема 3. Методичні прийоми психологічного обстеження опитантів та кандидатів на вакантні посади.

Основні показники професійної придатності – професійно важливі якості (ПВЯ). Коректурні проби; хронорефлексометрія, динамометрія, тремометрія. Сила, баланс основних нервових процесів. Психомоторна та локомоторні рухливість. Екстраверсія-інтроверсія та нейротизм. Особистісні фактори Кеттелла (ММРІ-566, 377, 71). Проективні техніки (ТАТ, Сонді, Люшера та ін.). Когнітивні тести Амтхауера, Векслера, Равена «Аналогії».

Тема 4. Психологічний професійний відбір на підприємствах.

Програмно-апаратний комплекс (ПАК) прогнозування професійної придатності працівників (СПАС-14), яка базується на застосуванні ПК. Набір професіограм. Теоретична база системи, методи дослідження психофізіологічних якостей кандидата. Методи стандартизації, нормалізації, розробки популяційних нормативів і професійно орієнтованих критеріїв професійної придатності, алгоритми розрахунку показників профпридатності.

Тема 5. Професійний відбір операторів.

Вивчення індивідуальних психофізіологічних особливостей, вищих психічних функцій, розумових і психомоторних особливостей кандидата. Індивідуальні швидкісні межі – популяційні та критеріальні. Міра психологічної готовності для навчання в даній професії. 3-4 категорії кандидатів після відбору: «безумовна придатність», «умовна придатність» і «непридатність». Критерії і методи відбору. Алгоритм розрахунку показників. Діагностичне заключення, висновки і рекомендації.

Тема 6. Професійний відбір і технологія оцінки персоналу в організаціях (психологічний асесмент).

Оцінка персоналу на всіх стадіях життєвого циклу: закріплення (стабілізація, розвитку, уходу, переміщення персоналу у дочірні фірми філіали і т.д.). Асесмент-центр – як метод комплексної оцінки персоналу, який ґрунтується на використанні системи взаємодоповнюючих методик, які орієнтовані на формування реальної робочої поведінки працівників, яких оцінюють і врахування вимог посадових позицій; вибір методів виконання оцінюючих функцій.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Барко В.І. Шляхи оптимізації професійного психологічного відбору кандидатів на службу до Національної поліції України – «Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631» і «Перелік тестових завдань», затверджений наказом Національної поліції України від 02.12.2016 № 1257).

2. Бодров В.А. Психология профессиональной деятельности. – М.: ПЕРСЕ, 2001.- 271 с.

3. Зеер Э.Ф. Профорієнтологія: теорія і практика: [учеб. пособие для вузов] / Зеер Э. Ф., Павлова А.М., Садовникова Н. О. – М.: Акад. Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2004. – 188, с.

4. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору: [навч. посіб. для слухачів та студ. вищ. навч. закл.] / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 532 с.

5. Коропецька О.М. Профорієнтація та профвідбір : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. М. Коропецька ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ: [б. в.], 2005. – 234 с.

6. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения : [учеб. пособие] / Е. А. Климов. – М.: АСАДЕМІА, 2004. – 301, [1] с.

7. Куц О. С. Профорієнтація старшокласників: досвід застосування психодіагностичних методик : метод. посіб. / О.С. Куц ; за ред. В.Ф. Моргуна. – Кременчук, 2007. – 52 с.

8. Професійна орієнтація старшокласників: теорія і практика : наук.-метод. посіб. Вип. 1 / АПН України, Ін-т проблем виховання; [за ред. О.В. Мельника]. – К.: Четверта хвиля, 2009. – 230 с. 18

9. Професійне самовизначення старшокласників : метод. посіб. / [Д.О. Закатнов, О.В. Мельник, О.В. Осипов та ін.]; за ред. Д.О. Закатнова. – К. : Шкіл. світ, 2006 (Вид. Л. Галіцина). – 127 с.

10. Пряжникова Е.Ю. Профорієнтація : учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по направлению и специальностям психологии / Е. Ю. Пряжникова, Н. С. Пряжников. – 4-е изд., стер. – М.: Академия, 2008. – 494 с.

11. Псядло Э.М. Психофизиологический профессиональный отбор: учебно-методическое пособие.– Одесса.; Наука и техника, 2015. – 184 с.

12. Методи психодіагностики в системі профвідбору : метод. посіб / [авт.-уклад. В.В. Синявський та ін.] ; М-во праці та соц. політики України, Держ. центр зайнятості. – К. : [б. в.], 2007. – 287 с.

13. Мельник О.В. Профорієнтаційна робота зі школярами в умовах профільного навчання: наук.-метод. посіб. для вчителів / [О.В. Мельник , І.Л. Уличний] ; АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України. – К.: Мегапринт, 2008. – 118 с.

14. Рибалка В.В. Психологія праці особистості : навч.-метод. посіб. / В.В. Рибалка ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К. : Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка, 2006. – 59 с.

15. Світ професій : метод. рек. / Держ. служба зайнятості України, Київ. міськ. центр зайнятості ; [уклад. В.В. Синявський]. – К. : [б. в.], 2004. – 16 с.

16. Синявський В.В. Професіограми і психограми робітничих професій : [метод. посіб. / В. В. Синявський, Д.В. Гоменюк ; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, Навч.-наук. центр проф.-техн. освіти. – К. : Київ. Русь, 2008. – 77 с.

17. Словник-довідник з професійної орієнтації учнів / АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України ; [уклад.: В.В. Синявський, О.В. Мельник]. – К. : Мегапринт, 2007. – 118, [1] с.

18. Чебикіна Т. М. Словник-довідник з профорієнтації / Т. М. Чебикіна ; Півд. наук. центр АПН України, Одес. облас. ін-т удоскон. вчителів. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2006. – 43 с.

19. Чернявская А.П. Психологическое консультирование по профессиональной ориентации / А.П. Чернявская. – М.: ВЛАДОС Пресс, 2004. – 94, [1] с. (Психология для всех).

20. Щербакова І. М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : навч.-метод. посіб. / Щербакова І.М., Стадник Г.А. – Суми: вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. – 324 с.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Портал професійного консультування [Електронний ресурс].–Електрон. дані.–К., 2000.–

Режим доступу: <http://profi.org.ua>

Державний центр зайнятості. Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/profesiyna-oriyentaciya>

Режим доступу: <http://www.management.com.ua/hrm/>

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

залік

5. МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Поточне усне опитування, оцінювання активності аспірантів у процесі семінарських занять, контрольні роботи. Залік

Критерії оцінювання:

Наявність конспекту лекцій 10

Реферування літератури 15

Участь у проектній розробці 15

Тези за предметом 20

Завершальний контроль 40

Диференційовані оцінки:

Оцінка "відмінно" / А — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; засвідчив уміння критично оцінювати варіантні підходи щодо сутності норм та уявлень; оволодів навиками аналізувати, моделювати та адекватно оцінювати ситуацію; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в даній області; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо.

Оцінка "добре" В, С — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти виявив достатньо повні знання курсу; дає правильні, хоча і не завжди повні визначення явищ дійсності; оволодів навичками співвідносити теоретичні знання з конкретними ситуаціями; висловлює своє ставлення до варіантних теорій щодо сутності явищ; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень. Оцінка "задовільно" D, E — здобувач третього рівня вищої освіти взагалі засвоїв

програмний матеріал курсу в передбаченому обсязі з деякими неточностями у визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не завжди адекватно; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; виклад матеріалу непослідовний, неточний, з наявними помилками.

Оцінка "незадовільно" **FX, F** — здобувач третього рівня вищої освіти виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; відсутні навички адекватної оцінки норм і теорій; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, з грубими помилками.